

ความรู้เบื้องต้น
เกี่ยวกับ
ศาลรัฐธรรมนูญ

KPT3370

ร355ค

2545 น.8

8 ก 7

KPT 3340

81 ก

2545

**ความรู้เบื้องต้น
เกี่ยวกับ
ศาลรัฐธรรมนูญ**

ท้้องสมุ่ดศาลรัฐธรรมนูญ

ISBN

974-7216-35-3

ชื่อหนังสือ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ปีที่พิมพ์

สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

จำนวนพิมพ์

๑๐,๐๐๐ เล่ม

เจ้าของ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์

๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐-๙

โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙ , ๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖

www.concourt.or.th

E-mail : feedback@concourt.or.th

พิมพ์ที่

บริษัท พี. เพรส จำกัด

๑๒๙ ซอยแยกซอยศิริพจน์ สวนหลวง กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

คำนำ

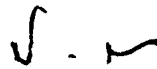
ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรวินิจฉัยสูงสุดในคดีรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายหรือร่างกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ

บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญหากพิจารณาเทียบกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทในฐานะขององค์กรผู้ตรวจสอบและควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตลอดจนพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดให้การดำเนินการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง รวมทั้งบุคคลผู้เข้ามาดำรงตำแหน่งในสถาบันการเมือง และองค์กรของรัฐ ให้เป็นไปตามครรลองของความถูกต้องชอบธรรมตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้โดยสมบูรณ์ ปราศจากข้อขัดข้องหรือปัญหาต่างๆ

ด้วยตระหนักในอำนาจหน้าที่และบทบาทอันสำคัญยิ่งดังกล่าวนี้เอง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นสมควรจัดทำหนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อสาธารณชนได้รับการเรียนรู้และเข้าใจในความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ โดยประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา องค์กรประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ช่องทางการยื่นคำร้อง และการใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาทำความเข้าใจอย่างสะดวกและเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ข้อกำหนด ระเบียบ ตลอดจนแบบพิมพ์ต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญที่เห็นว่ามีค่าและมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่างๆ และบุคคลในการติดต่อหรือใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญมาพร้อมกันด้วย

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านได้ใช้ในการศึกษาและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญในเบื้องต้นได้ สมดังเจตนารมณ์ที่ได้กล่าวมาแล้วทุกประการ

(นายพนพล เสงเจริญ)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

คำนำ	i
ส่วนที่ ๑ ข้อควรรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ	๑
อารัมภบท	๒
องค์กรในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๔
ความเป็นมาของศาลรัฐธรรมนูญ	๖
องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ	๘
อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๐
วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๓๕
องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๔๔
คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ	๔๔
ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ	๔๕
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๔๖
ส่วนที่ ๒ การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๔๗
ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๕๐
ประชาชนกับการใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๖๒

ส่วนที่ ๓ ภาคผนวก	๖๕
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	๗๐
หมวด ๘ ส่วนที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญ	
ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ	๗๔
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑	
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือ	๘๘
บริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๕๑	
แบบพิมพ์คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย	๙๒
แบบพิมพ์คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา	๙๔
แบบพิมพ์คำร้อง	๙๖
แบบพิมพ์คำแถลง	๙๘
แบบพิมพ์คำแถลงการณ์.....	๑๐๐
แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๐๓

ส่วนที่ ๑

ข้อควรรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

- อารัมภบท
- องค์กรในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- ความเป็นมาของศาลรัฐธรรมนูญ
- องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ
- อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ
- วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
- องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ
- ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

อาร์มบาท

เป็นที่ทราบกันดีว่า รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ สิ่งหนึ่งที่แสดงความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญคือ กฎหมายใดๆที่ใช้บังคับหรือจะใช้บังคับนั้น จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นแม่บทนั้นมิได้ เรียกว่า **“หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ”** ซึ่งหลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ตั้งแต่ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๐) ว่า

“รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

อย่างไรก็ตาม ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญก็ไม่ว่าที่จะเกิดผลอันเป็นจริงในทางปฏิบัติได้เลย หากปราศจากซึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมมิให้กฎหมายที่ตราขึ้นหรือกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในปัจจุบัน องค์กรผู้มีส่วนที่ดังกล่าว ได้แก่

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ใช้อำนาจตุลาการ แต่มีได้พิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการทั่วไป หากมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มีปัญหากฎหมายเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเท่านั้น หน้าที่หลักของศาลรัฐธรรมนูญคือการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม โดยมีให้มีการบัญญัติกฎหมายที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้

(๒) เพื่อประโยชน์ในการปกครองประเทศด้วยการรักษาคุณภาพการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กรตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ อันเป็นกระบวนการถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กรต่างๆตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย

(๓) เพื่อคุ้มครองปกป้องรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายพื้นฐานในการปกครองประเทศ เพื่อดำรงรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดไว้ เมื่อบทบัญญัติกฎหมายใดมีข้อความหรือเจตนารมณ์ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีการควบคุมโดยวินิจฉัยให้กฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับ

องค์กรในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทั้งปวง และกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ และการใช้อำนาจเหล่านั้น เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของความเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐธรรมนูญไว้ จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ยุติปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งวางกฎเกณฑ์แห่งการควบคุมตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมของการใช้อำนาจรัฐเพื่อการดังกล่าวนี้เอง จึงต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

องค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปที่ใช้อยู่ในต่างประเทศมีอยู่ ๓ รูปแบบ องค์กรที่สำคัญ ๆ คือ

(๑) **รูปแบบขององค์กรทางการเมือง** เป็นรูปแบบที่องค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในรูปของคณะกรรมการ มีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมือง มีสมาชิกดำรงตำแหน่งโดยวิธีทางการเมือง หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาเป็นตุลาการ หรือเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่งอันได้แก่ คณะกรรมการรัฐธรรมนูญหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีใช้ในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เวียดนาม เกาหลี เป็นต้น

(๒) **ศาลยุติธรรม** การควบคุมในรูปแบบนี้ ถือว่าศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาบรรทัดดีทั้งปวง รวมทั้งคดีที่เกี่ยวกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญด้วย โดยรูปแบบของการให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้มีใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา โปแลนด์ คิวบา เม็กซิโก ไนจีเรีย คูเวต ญี่ปุ่น เป็นต้น

(๓) **ศาลพิเศษหรือศาลรัฐธรรมนูญ** ได้แก่ การให้อำนาจองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อยู่ในรูปแบบของศาลพิเศษ ซึ่งแยก

ออกต่างหากจากศาลยุติธรรม โดยเป็นศาลพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีรัฐธรรมนูญที่อยู่ในเขตอำนาจเท่านั้น เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” รูปแบบของศาลพิเศษนี้เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย เยอรมนี อิตาลี ตุรกี สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้นเคยผ่านทั้งระบบการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลยุติธรรมและโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสองระบบ จวบจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ให้กำเนิด **ศาลรัฐธรรมนูญ** ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรผู้มีความชำนาญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตราบจนทุกวันนี้

ความเป็นมาของศาลรัฐธรรมนูญ

แต่เดิม ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้นไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าจะให้องค์กรใดเป็นองค์กรที่วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายที่มีปัญหาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘” ให้เอาโทษแก่ผู้ที่มีการกระทำที่ตามกฎหมายนั้นถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม ไม่ว่าการกระทำนั้นจะกระทำขึ้นก่อนหรือหลังจากที่กฎหมายนี้ใช้บังคับก็ตาม

เมื่อคดีนี้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลว่า ศาลฎีกามีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยมีเหตุผลสรุปได้ว่า ศาลเป็นองค์กรที่ใช้กฎหมาย ศาลจึงต้องรู้ว่ากฎหมายนั้นใช้บังคับได้หรือไม่ ซึ่งศาลเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตุลาการซึ่งมีหน้าที่ใช้บังคับกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติขึ้น โดยที่ฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถตีความว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัตินั้นเองเป็นผู้ตรากฎหมายนั้นขึ้น ส่วนฝ่ายบริหารก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตีความว่ากฎหมายว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลฎีกาจึงได้พิพากษาว่า พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้นเป็นการใช้กฎหมายอาญาที่มีผลย้อนหลังเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ถือว่าพระราชบัญญัตินั้นขัดกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ เป็นโมฆะตามคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาชญากรรมสงครามที่ ๑/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๙

จากคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีนี้ ทำให้เกิดข้อถกเถียงในเชิงอำนาจหน้าที่ว่า องค์กรใดควรมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบ

ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สมาชิกผู้แทนราษฎรเองก็เห็นว่าตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๒ สมาชิกผู้แทนราษฎรมีอำนาจเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการพิจารณาว่ากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงควรเป็นอำนาจของสมาชิกผู้แทนราษฎร

ปัญหาดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นให้มีการก่อตั้ง “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” เพื่อเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย และจัดข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นต้นมา

องค์กรที่ทำหน้าที่ในรูปของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีวิวัฒนาการเกี่ยวกับรูปแบบ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่มาตามลำดับ จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้เปลี่ยนแปลง “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” มาเป็น องค์กรศาลที่ใช้อำนาจตุลาการ เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” トラาจนปัจจุบัน

องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ว่า ให้มีประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๑๔ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ประกอบกันเป็น “ศาลรัฐธรรมนูญ” ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง ๑๕ คน ได้กำหนดไว้ ตามมาตรา ๒๕๕ ได้แก่

(๑) **ผู้พิพากษาในศาลฎีกา** ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา โดยได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๕ คน

(๒) **ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด** โดยได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

(๓) **ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์** โดยได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวน ๕ คน

(๔) **ผู้ทรงคุณวุฒิสถาขารัฐศาสตร์** โดยได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวน ๓ คน

การสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้พิพากษาศาลฎีกาและตุลาการในศาลปกครองสูงสุดนั้น เป็นกระบวนการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดตามลำดับ โดยที่วุฒิสภาจะไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบ หรือไม่ให้ความเห็นชอบรายชื่อบุคคลที่ศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดเสนอ ตามนัยแห่งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๔๑

สำหรับการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในสาขานิติศาสตร์และสาขารัฐศาสตร์ จะมีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสรรหา

คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง เลือกกันเองให้เหลือสี่คน และคณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง เลือกกันเองให้เหลือสี่คน และ ผู้แทนจากพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกกันเองให้เหลือสี่คน รวมทั้งหมดสิบสามคน

จากนั้นวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงมติคัดเลือกในกระบวนการขั้นสุดท้าย โดยวิธีการลงคะแนนลับจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดที่คณะกรรมการสรรหา เสนอ

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดแรกได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๑

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

อาจจำแนกอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญออกได้เป็นสี่กลุ่ม ได้แก่

๑. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายหรือร่างกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๒. อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ

๓. อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ

๔. อำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

๑. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายหรือร่างกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

เป็นอำนาจหน้าที่หลักของศาลรัฐธรรมนูญ การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ สามารถกระทำได้สองระยะ คือ ก่อนที่กฎหมายจะตรารับใช้บังคับ กับ หลังจากที่กฎหมายนั้นตรารับใช้บังคับแล้ว

๑.๑ การควบคุมก่อนที่กฎหมายจะตรารับใช้บังคับ กระบวนการนี้ คือการควบคุมร่างพระราชบัญญัติที่อยู่ในกระบวนการตราของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือพระราชกำหนดที่ฝ่ายบริหารจะนำมาบังคับใช้ กระบวนการนี้เป็นกระบวนการควบคุมก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับนั่นเอง การควบคุมโดยกระบวนการนี้ จะสามารถควบคุมได้ทั้งความชอบด้วยรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

และความถูกต้องของกระบวนการตรากฎหมายว่า กฎหมายนั้นผ่านกระบวนการตรา หรือเป็นไปโดยถูกต้องตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญหรือไม่ อำนาจหน้าที่เหล่านี้มีสามกรณี ได้แก่

(ก) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ ได้แก่ พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๙๔ แต่นายกรัฐมนตรียังไม่นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามมาตรา ๒๖๒

มาตรา ๒๖๒ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๙๓ หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๙๔ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดย

ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

นี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ แต่มิใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๘ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๙๓ หรือมาตรา ๙๔ แล้วแต่กรณี ต่อไป

(ข) การควบคุมเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดของฝ่าย

บริหาร ได้แก่ พิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีเสนอไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ มิได้เป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

เงื่อนไขของการส่งคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามวิธีนี้ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๙ ดังนี้

มาตรา ๒๑๙ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา ๒๑๘ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

อนึ่ง การควบคุมของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้สามารถควบคุมได้เฉพาะเงื่อนไขว่า เรื่องที่ตราพระราชกำหนดนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะหรือไม่ หากไม่เข้าเงื่อนไขนี้ ถือว่าพระราชกำหนดนี้ไม่มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ต้น แต่ไม่สามารถควบคุมไปถึงว่า พระราชกำหนดนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

(ค) การพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอใหม่ มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ยับยั้งไว้หรือไม่ ตามมาตรา ๑๗๗ ดังนี้

มาตรา ๑๗๗ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดตามมาตรา ๑๗๕ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ไม่ได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

๑.๒ การควบคุมหลังจากที่กฎหมายตราขึ้นใช้บังคับแล้ว

ในกรณีที่กฎหมายนั้นได้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติและประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว หากปรากฏว่ากฎหมายนั้นมีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ยังสามารถนำกฎหมายนั้นเข้ามาสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้ การควบคุมหลังจากที่กฎหมายตราขึ้นใช้บังคับแล้ว มี

ได้สองกรณี คือการควบคุมผ่านศาล กับ การควบคุมผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

ก. การควบคุมผ่านกระบวนการศาล ตามหลักเกณฑ์ของ มาตรา ๒๖๔ ได้แก่

มาตรา ๒๖๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก้คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางกราบบังคมทูลเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

หลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๖๔ นี้ ได้แก่ การที่บุคคลจะใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ จะต้องมียุติธรรมเกิดขึ้นในศาลใดๆ อันได้แก่ศาลยุติธรรม (ศาลแพ่ง ศาลอาญา หรือศาลชั้นต้น) ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ได้ทั้งสิ้น) หรือศาลปกครอง ศาลทหาร เสียก่อน โดยคู่ความในคดีที่มีปัญหานั้นเห็นว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก้คดี น่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็สามารถร้องต่อศาลขอให้ส่งกรณีดังกล่าวมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ โดยศาลนั้นจะต้องรอการพิจารณาคดีที่มีการ

โต้แย้งนั้นไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กฎหมายที่เป็นปัญหานั้น ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

อย่างไรก็ตาม พึงระลึกว่า กฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้น **ต้องเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ หรือกฎหมายในลำดับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติเท่านั้น** จึงจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับไว้พิจารณาตามมาตรานี้ได้

กฎ ระเบียบ หรือประกาศอันเป็นกฎหมายลำดับรอง ที่ออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติ ไม่ถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถพิจารณาได้ ตามมาตรา ๒๖๔ หรือกรณีการโต้แย้งการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่อยู่ในอำนาจที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาได้ตามมาตรานี้ รวมทั้งไม่มีอำนาจพิจารณากรณีที่มิใช่ลักษณะเป็นการโต้แย้งกระบวนการพิจารณาของศาลอื่นด้วย

ข. การควบคุมผ่านกระบวนการผู้ตรวจการแผ่นดินของ รัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรผู้รับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับหน่วยราชการต่างๆ ในกรณีที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการกระทำที่เจ้าหน้าที่นั้นได้กระทำไปโดยไม่มีอำนาจด้วย ตาม **มาตรา ๑๙๘** ดังนี้

มาตรา ๑๔๘ ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๔๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณีพิจารณาวินิจฉัยเรื่อง que ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามวรรคหนึ่งโดยไม่ชักช้า

รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๘ บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถส่งกรณีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ ตามแต่กรณี

๒. อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ

อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ คือ การพิจารณาว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ความเป็นรัฐมนตรี และคุณสมบัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่ามีคุณสมบัติที่ชอบและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากสมาชิกภาพ

หรือสถานะของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพหรือสถานะการดำรงตำแหน่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องสิ้นสุดลงหรือไม่

นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา วินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามมาตรา ๒๕๑ นั้น จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบตามมาตรา ๒๕๕ หรือไม่ด้วย

๒.๑ พิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่ง สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓)(๔)(๕)(๖) (๗)(๘)(๙)(๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓)(๔)(๕)(๖)(๗)(๙) หรือ (๑๐) หรือไม่ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง หรือไม่ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตาม **มาตรา ๙๖ ดังนี้**

มาตรา ๙๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ
แต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า
สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘
(๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔)
(๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้
รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพ
ของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญ
แจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

ในส่วนการสิ้นสุดของสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) ได้แก่

- ลาออก (มาตรา ๑๑๘ (๓))

- ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ อันได้แก่คุณสมบัติใน
การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น มิได้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ถึง
ยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งหรือมิได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
หรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
เป็นต้น (มาตรา ๑๑๘ (๔))

- มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) (๓) (๕) (๖)
(๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) อันได้แก่คุณสมบัติต้อง
ห้ามมิให้เป็นผู้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เช่น ติดยาเสพติดให้โทษ เป็น
บุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี หรือเป็นบุคคลผู้มีลักษณะ
ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น (มาตรา ๑๑๘
(๕))

- กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๑ ได้แก่ การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ การรับสัมปทานจากรัฐ หรือรับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ (มาตรา ๑๑๘ (๖))

- ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี (มาตรา ๑๑๘ (๗))

- ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือ พรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของ พรรคการเมือง (มาตรา ๑๑๘ (๘))

- ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีศาล รัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็น สมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวัน นับแต่วันศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง (มาตรา ๑๑๘ (๙))

- ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมใน สมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับ อนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๑๑๘ (๑๑))

- ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความ ผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา ๑๑๘ (๑๒))

สำหรับการสิ้นสุดของสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตาม
มาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) ได้แก่

- ลาออก (มาตรา ๑๓๓ (๓))

- ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒๕ อันเป็นคุณสมบัติในการ

เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ มิได้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มิได้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ไม่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๗(๕) อันเป็นลักษณะเช่นเดียวกับผู้จะลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (มาตรา ๑๓๓ (๔))

- มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๖ อันเป็นลักษณะของบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง หรือ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๙ (๑), (๒), (๓), (๔), (๕), (๖), (๗), (๘), (๙), (๑๑), (๑๒), (๑๓) หรือ (๑๔). (มาตรา ๑๓๓ (๕))

- มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๗ ได้แก่สมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นอยู่ด้วยในขณะนั้น (มาตรา ๑๓๓ (๖))

- กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๘ ได้แก่ การกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๑ ซึ่งมาตราดังกล่าวได้ให้นำมาใช้โดยอนุโลมได้แก่การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ การรับสัมปทานจากรัฐ หรือรับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ (มาตรา ๑๓๓ (๗))

- ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา (มาตรา ๑๓๓ (๙))

- ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา ๑๓๓ (๑๐))

๒.๒ พิจารณาวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓)(๔) หรือ (๖) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) หรือไม่ โดยกระบวนการการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ให้ใช้กระบวนการตามมาตรา ๙๖ อันเป็นกระบวนการของการเข้าชื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้นเอง ดังนี้

มาตรา ๒๑๖ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๖

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(๕) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๘๕

หรือมาตรา ๑๘๖

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา

๒๐๙

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๒๑๗

(๘) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอนออกจาก

ตำแหน่ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับ
กับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

**การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓)
(๔) หรือ (๖) ได้แก่**

- ลาออก (มาตรา ๒๑๖ (๒))
- ขาดคุณสมบัติ หรือมีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๖ อันเป็นคุณสมบัติของการเป็นรัฐมนตรีได้แก่ ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) (๓) (๔) (๖) (๗) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) อันเป็นลักษณะอันต้องห้ามมิให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท และไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๓๓ (๑) คือถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา (มาตรา ๒๑๖ (๓))

- ต้องคำพิพากษาให้จำคุก (มาตรา ๒๑๖ (๔))
- กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ได้แก่ การเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง ดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการดำรงตำแหน่งใดในทางหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด และต้องไม่เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในทางหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วน

หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ตามมาตรา ๒๐๙ (มาตรา ๒๑๖ (๖))

๒.๓ พิจารณาวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติ ตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ หรือไม่ ซึ่งมาตรา ๑๔๒ ได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่ โดยมาตรา ๑๔๒ ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๔๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้งให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วย โดยอนุโลม

คุณสมบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๓๗ ได้แก่ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเสนอชื่อสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๖ หรือมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๑๓) หรือ (๑๔) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะห้าปีก่อนดำรงตำแหน่ง และไม่เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

การกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ ได้แก่ เป็น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่น ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด หรือประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

๒.๔ พิจารณาวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อันเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากการดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น หรือไม่

รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๑ ได้กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น และ ผู้บริหาร

ท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ มาตรา ๒๔๕ จึงกำหนดสภาพบังคับของการละเว้นหรือการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ฝ่าฝืนพ้นจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว และห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี

มาตรา ๒๔๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๔๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการนิยามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๓. อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๖

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ นี้ คือ การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนี้ จะต้องเป็น **“ปัญหา”** ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นหากไม่มีกรณีปัญหาเกิดขึ้น ก็ไม่สามารถร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ ได้ เช่น การให้ตีความอำนาจหน้าที่ขององค์กร หรือเป็นข้อหาหรือเกี่ยวกับอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยยังไม่มีเรื่องหรือยังไม่มีกรณีปัญหาเกิดขึ้น เช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัย

โดยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่นี้ จะเกิดจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งมีปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้อำนาจกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอีกองค์กร หรือปัญหาเกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งว่ามีอำนาจกระทำการเรื่องใดหรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๕๔/๒๕๔๒ เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด เป็นปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ระหว่างนายกรัฐมนตรี และวุฒิสภา ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ดังนี้

“...พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ บัญญัติขึ้นเพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในเรื่องต่างๆ ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ จึงอาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่ เพียงใด หรือเป็นลักษณะของการที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป มีปัญหาโต้แย้งกันว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ของอีกองค์กรหนึ่ง..”

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเคยวางบรรทัดฐานไว้ว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ หมายถึง องค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีใช้องค์กรที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร เช่น กระทรวงทบวงกรม (คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๑) หรือ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้ให้เหตุผลไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๕๘ - ๖๒/๒๕๕๓ ดังนี้

“...พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ ที่จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้นั้น หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล มีฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๓ บัญญัติให้ท้องถิ่นที่ปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ และเทศบาลจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ องค์กรดังกล่าวจึงจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ”

มาตรา ๒๖๖ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภา เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

๔. อำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังคงมีอำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดไว้ด้วย ได้แก่

ก. อำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

๔.๑ พิจารณาวินิจฉัยว่าบุคคลหรือพรรคการเมืองใด กระทำการโดยใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ตามมาตรา ๖๓

มาตรา ๖๓ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

๔.๒ พิจารณาวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือไม่ ตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง ตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

๔.๓ พิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองที่ร้องขอให้วินิจฉัย เพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกนั้น มีมติให้ตนพ้นจากการเป็นสมาชิกภาพ ตามมาตรา ๑๑๘ (๘)

มาตรา ๑๑๘ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ...

(๘) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย...

๔.๔ พิจารณาวินิจฉัยว่าการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร หรือของคณะกรรมการธิการ การเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่ ตามมาตรา ๑๘๐

มาตรา ๑๘๐ ...

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรหรือของคณะกรรมการธิการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้การเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

๔.๕ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญในระยะเริ่มต้น เช่น การพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการกำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง เป็นต้น

ข. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑

นอกจากรัฐธรรมนูญแล้ว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นอีก ๔ ประการ ได้แก่

๔.๖ พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๑๗)

๔.๗ พิจารณาสั่งให้ หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง ออกจากตำแหน่ง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๒๗)

๔.๘ พิจารณาสั่งให้ระงับการกระทำอันฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมือง ขอบบังคับพรรคการเมือง อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือให้จัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๒๗)

๔.๙ พิจารณาสั่งยุบพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๖๖, ๖๗, ๗๒, ๗๓)

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันเป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๙ ได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการกำหนดวิธีพิจารณาของตนเอง ซึ่งได้กำหนดให้ข้อกำหนดวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

(๑) หลักประกันขั้นพื้นฐานในการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ได้ถูกบัญญัติไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๑๕ ดังนี้

“ข้อ ๑๕ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผยเมื่อมีการออกนั่งพิจารณาในการสืบพยาน การให้คู่กรณีแสดงความเห็น หรือการฟังคำแถลงของคู่กรณี

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้”

(๒) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความคิดเห็นของตนก่อนการวินิจฉัย
ได้บัญญัติไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๑๗ - ๒๑ ดังนี้

“ข้อ ๑๗ ผู้ร้องและผู้คัดค้านมีสิทธิเข้าฟังการนั่งพิจารณาคดีของศาล อ้างตนเองและพยานหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๑๘ พยานจะเบิกความด้วยวาจาหรือให้การเป็นหนังสือก็ได้
ในกรณีที่พยานให้การเป็นหนังสือ ศาลจะสั่งให้พยานมาศาลเพื่อ
เบิกความประกอบก็ได้”

ข้อ ๑๙ นอกจากจะบันทึกข้อความของพยานไว้ในสำนวนเพื่ออ่านและให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานแล้ว ศาลอาจกำหนดให้มีการบันทึกการเบิกความของพยาน โดยใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง หรือภาพ และเสียงอีกด้วยก็ได้

ข้อ ๒๐ ผู้ร้องและผู้คัดค้านอาจทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือสรุปความเห็นเสนอศาลได้ ส่วนการแถลงการณ์ด้วยวาจาต่อศาลให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

คำแถลงการณ์ของผู้ร้องและผู้คัดค้าน ต้องกระทำก่อนเสร็จการพิจารณา

ในการแถลงการณ์ด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้คัดค้านแถลงในลำดับถัดไป

ในการแถลงการณ์ด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ตุลาการจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลงหรือภายหลังการแถลงก็ได้

ข้อ ๒๑ ในการพิจารณา ศาลจะให้ผู้ร้อง ผู้คัดค้าน หรือพยานให้ข้อเท็จจริง หรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือเป็นประการสำคัญ

การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้กระทำเท่าที่จำเป็น การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลซักถามก่อนและผู้ร้อง หรือผู้คัดค้านจะซักค้านก็ได้”

(๓) การให้สิทธิคู่กรณีในการขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน ได้บัญญัติไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ข้อ ๑๒ และข้อ ๑๗ ดังนี้

“ข้อ ๑๒ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการต่อไป ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้องเมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่รับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง ให้ศาลกำหนด

วันนัดพิจารณาครั้งแรกภายในเจ็ดวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าว

ผู้ร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องที่ยื่นต่อศาลก็ได้แต่ต้องเป็นสาระสำคัญ อันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดพิจารณาครั้งแรก

คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามวรรคสอง ศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ให้ปิดประกาศวันเวลาพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลสำหรับประกาศ กำหนดวันพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังผู้ร้องและผู้ถูกร้องทุกคนไม่น้อยกว่า สิบห้าวันก่อนวันพิจารณา

ข้อ ๑๗ ผู้ร้องและผู้คัดค้านมีสิทธิเข้าฟังการนั่งพิจารณาคดีของศาล อ้างตนเองและพยานหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด”

(๔) การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๗ - ๙

“ข้อ ๗ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ารู้เห็นเหตุการณ์ เว้นแต่เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคยแสดง

ความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหาข้อกฎหมาย
เกี่ยวข้องกับคำร้องนั้น

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทน หรือทนายความของผู้ร้อง
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการในศาลอื่น กรรมการร่างกฎหมาย
กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือเป็นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งพิจารณาคำร้องใน
เรื่องเดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาที่ตุลาการนั่นเอง สามी ภริยา
หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาศกับ
ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอีกฝ่ายหนึ่ง สามी ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไป
หรือลงมาของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๘ ตุลาการผู้ใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๗ ตุลาการผู้
นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจาก
การพิจารณาเรื่องนั้นก็ได้

เมื่อมีการคัดค้านตุลาการตามข้อ ๗ ให้ศาลมีคำชี้ขาดในเรื่องที่
คัดค้านนั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาเรื่องตามมาตรา
๑๘๐ ววรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การพิจารณาทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนเสนอคำคัดค้านย่อม
สมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่มีการคัดค้านตุลาการ เว้นแต่ศาลจะได้
กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๙ เมื่อมีการคัดค้านตุลาการผู้ใดในเรื่องใด และตุลาการผู้นั้น
ไม่ขอถอนตัวออกจากการพิจารณาเรื่องนั้น ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็น
สมควร

เมื่อศาลต้องพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ตุลาการผู้นั้นจะร่วม
พิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดมิได้

การชี้ขาดให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ตุลาการคนหนึ่งให้
มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำคัดค้าน”

(๔) การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ
ได้บัญญัติไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๒๘

“ข้อ ๒๘ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลต้องประกอบด้วยความเป็น
มาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการ
วินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง”

ทั้งหมดนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองให้
แก่คู่ความในคดีรัฐธรรมนูญนั่นเอง

**สาระของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑**

อาจสรุปสาระสำคัญของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี
พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญฯ ในแต่ละหมวดต่างๆ ได้ดังนี้

หมวด ๑ การยื่นและถอนคำร้อง ได้กำหนดหลักเกณฑ์การยื่นและ
ถอนคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ อาทิ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ระบุชื่อที่อยู่
ของผู้ร้อง มาตราของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับเหตุที่ร้อง เรื่องอันเป็นเหตุให้
ต้องใช้สิทธิ คำขอที่ประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมเหตุผล และ
ลงลายมือชื่อผู้ร้อง เป็นต้น

หมวด ๒ การคัดค้านตุลาการ ระบุเหตุที่จะคัดค้านตุลาการศาล
รัฐธรรมนูญ อาทิ มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย เป็นผู้แทน
ทนายความของผู้ร้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน เป็นผู้พิพากษา กรรมการร่าง
กฎหมาย กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรืออนุญาโตตุลาการ ซึ่งพิจารณา

คำร้องเรื่องเดียวกันนั้นมาก่อน เป็นต้น

หมวด ๓ การพิจารณา กำหนดกระบวนการพิจารณาของศาล เช่น เมื่อได้รับคำร้องให้ศาลตรวจและมีคำสั่งว่า สมควรจะรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่ ภายใน ๗ วันนับแต่ได้รับคำร้อง และเมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว จะต้องส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้องเพื่อให้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน ๑๕ วัน การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เมื่อมีการออกนั่งพิจารณาสืบพยาน การให้คู่กรณีแสดงความเห็น หรือการฟังคำแถลงของคู่กรณี ทั้งนี้ ในการออกนั่งพิจารณาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ บุคคลภายนอกจะเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ แต่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของศาล เพื่อการรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

หมวด ๔ คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง กำหนดว่าการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งต้องประกอบด้วย ความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องอ้างอิง

หมวด ๕ แบบพิมพ์ ให้ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดว่าจะมีแบบพิมพ์ใช้เพื่อการใด

หมวด ๖ บทสุดท้าย ว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณา รวมทั้งการวางข้อกำหนดเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปโดยเรียบร้อย

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน

มีดังต่อไปนี้

(๑) การรับคำร้อง

เมื่อมีคำร้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้ลงรับเรื่องดังกล่าวไว้ จากนั้นจะได้จัดทำบันทึกสรุปสำนวนซึ่งจะสรุปคำร้องทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญว่าควรรับไว้ดำเนินการหรือไม่ เพื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้จัดทำความเห็นเบื้องต้นเสนอประธานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อนำเสนอที่ประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญว่าสมควรรับไว้ดำเนินการหรือไม่

(๒) คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตรวจและมีคำสั่งว่าจะรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาจากบันทึกสรุปสำนวนและความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาคำร้อง ตุลาการฯ จะได้มีการตรวจและมีคำสั่งว่าจะรับไว้ดำเนินการหรือไม่ ภายใน ๗ วันหลังจากที่สำนักงานได้รับคำร้องไว้ ซึ่งในกระบวนการนี้ศาลอาจจะขยายเวลาได้ตามสมควร ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ข้อ ๑๔

ในกรณีที่ไมรับคำร้องไว้ดำเนินการ เช่น คำร้องที่ไม่มีสาระ ไม่ลงชื่อผู้ร้อง หรือไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ กรณีเช่นนี้สำนักงานจะทำหนังสือตอบผู้ร้องโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่

ได้รับมอบหมายจะตรวจแก้ไข และเลขานุการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้ดำเนินการส่งหนังสือดังกล่าวเพื่อแจ้งให้ผู้ร้องทราบต่อไป

กรณีที่ที่ประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้รับคำร้องไว้พิจารณาต่อไปนั้น ก็จะได้ดำเนินการลงสารบบคดีและออกหมายเลขคดีไว้เป็นหลักฐาน

(๓) คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนัดพิจารณาและประชุมปรึกษา

การประชุมของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามวาระการประชุม โดยปกติจะมีการประชุมคณะตุลาการฯ กันทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ โดยองค์คณะในการพิจารณานั้นจะต้องมีตุลาการฯ อย่างน้อย ๕ คน จึงจะครบองค์คณะ อย่างไรก็ตามก็สำหรับบางคดีอาจจะมิใช่ตุลาการฯ ขอลอนตัวจากคดี หรือถูกคัดค้าน หรือลาการประชุม

การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญประกอบไปด้วย

(๓.๑) การออกนั่งพิจารณาในกรณีมีการสืบพยานหรือในกรณีการให้คู่กรณีแสดงความเห็น หรือในการฟังคำแถลงของคู่กรณี

การออกนั่งพิจารณามีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมจากคู่กรณี หรือรับฟังคำแถลงการณ์จากคู่กรณี การออกนั่งพิจารณาไม่จำเป็นต้องกระทำทุกคดี หากคดีใดที่ตุลาการฯ เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว หรือเป็นกรณีปัญหาข้อกฎหมายที่สามารถวินิจฉัยได้ โดยไม่ต้องรับฟังข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ก็อาจมีเพียงการประชุมปรึกษาโดยไม่ต้องมีการออกนั่งพิจารณาก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดีได้

เมื่อตุลาการฯ มีมติให้มีการออกนั่งพิจารณาแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหนังสือเรียกผู้ร้องและผู้ถูกร้อง พยาน หรือบุคคลใดมาเบิกความ ตลอดจนทำหนังสือแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน ก่อนวันนั่งพิจารณา และปิดประกาศแจ้งวันนั่งพิจารณาไว้ ณ ที่ทำการ

ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน การออกนั่งพิจารณานี้เป็นการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งเปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้าร่วมรับฟังได้

(๓.๒) การประชุมปรึกษาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ ทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

เป็นการพิจารณาโดยการประชุมอภิปรายเพื่อให้ทราบประเด็นการวินิจฉัย โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความเห็นของตุลาการฯ ซึ่งการประชุมปรึกษานี้จะเป็นการพิจารณาลับ และไม่อนุญาตให้ผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกเข้าร่วมรับฟังหรือสังเกตการณ์ได้

(๔) การลงมติและจัดทำคำวินิจฉัย

จากนั้นประธานศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดวัน เวลา การประชุมปรึกษาด้วยการแถลงด้วยวาจาก่อนการลงมติ และกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นองค์คณะทุกคนต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อแถลงด้วยวาจาจนครบทุกคนแล้ว คณะตุลาการฯ จะทำการลงมติในคดีดังกล่าวว่าผลการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเป็นเช่นไร ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๗ ตุลาการฯ ที่เป็นองค์คณะทุกคนต้องจัดทำคำวินิจฉัยส่วนของตน แถลงด้วยวาจา และลงมติ การจัดทำคำวินิจฉัยส่วนตนก็เพื่อแสดงให้เห็นให้สาธารณชนทราบได้ว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละท่านมีดุลพินิจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีอย่างไร

เมื่อมีการลงมติวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้ดำเนินการยกร่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเสนอให้คณะตุลาการฯ พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมต่อไป โดยการยกร่างนี้จะยึดถือตามแนวคำวินิจฉัยของตุลาการฯ แต่ละคน เมื่อยกร่างคำวินิจฉัยแล้วจะได้ส่งให้ตุลาการฯ ที่ได้รับมอบหมายตรวจแก้ไข ก่อนที่จะนำเสนอต่อที่ประชุมตุลาการฯ พิจารณาเห็นชอบต่อไป

คำวินิจฉัยที่ตรวจแก้ไขแล้ว จะนำเสนอต่อตุลาการฯ เพื่อลงนามต่อไป จากนั้นจะได้ทำการแจ้งผลการวินิจฉัยไปยังผู้ร้องและผู้ถูกร้อง และเลขาธิการฯ จะได้แจ้งไปยังองค์กรและผู้เกี่ยวข้องต่อไป หลังจากนั้น คำวินิจฉัยทั้งคำวินิจฉัยกลางและคำวินิจฉัยส่วนตัว จะถูกส่งไปตีพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง จำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อย่างน้อยที่สุดที่ร่วมในการนั่งพิจารณาและทำคำวินิจฉัย

รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๖๗ ให้องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเก้าคน

คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีเสนอไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่งหรือไม่ ตามมาตรา ๒๑๙ วรรคสี่ ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ใช้คะแนนเสียงสองในสาม

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนให้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา นอกจาก

นี้แล้วรัฐธรรมนูญยังกำหนดว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ทันทีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอื่นถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด กล่าวคือ จะโต้แย้งมิได้ รวมทั้งจะนำไปฟ้องร้องยังศาลอื่นเพื่อให้กลับคำวินิจฉัย หรือจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญยังมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ซึ่งมีผลให้องค์กรดังกล่าวต้องถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานธุรการซึ่งเป็นอิสระ มีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา ขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกท่าน

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่ศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะเริ่มแรก สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีโครงสร้างขององค์กรที่เล็กและยืดหยุ่น และมีการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นต่อประสิทธิภาพงานยิ่งกว่าสายการบังคับบัญชา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็นสี่ส่วน โดยมีการปฏิบัติงานแตกต่างกันดังต่อไปนี้

(๑) **สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ** มีภารกิจในการสนับสนุนกิจการของประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายและข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ต่อการพิจารณาวินิจฉัยของประธานศาลรัฐธรรมนูญ ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านพิธีการรวมถึงภารกิจอื่นๆ ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) **สำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ** มีภารกิจในการสนับสนุนงานในเชิงบริหารทั่วไป งานบัญชี การเงิน การพัสดุ และงบประมาณ จัดหาและดูแลด้านอาคารสถานที่และยานพาหนะ งานบุคลากร สวัสดิการ งานการประชุม และงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการดูแลระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด การรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกฎหมายและคำวินิจฉัย งานประชาสัมพันธ์และพิธีการ การบริการข้อมูลข่าวสาร และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๓) **กลุ่มงานคดี ๑ ถึง ๘** มีภารกิจในด้านการเป็นเลขานุการในการประชุมของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การกลั่นกรองคำร้องและทำความเข้าใจเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ จัดเตรียมสรุปข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่จำเป็นเกี่ยวข้องต่อการพิจารณา ทำหนังสือเรียกเชิญบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งภารกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๔) **สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา** มีภารกิจสำคัญสามประการ คือ

(๑) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในรูปแบบของงานศึกษาเบื้องต้นและกรณีศึกษา ต้นแบบความคิด บทความทางวิชาการ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์และวิจัย รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาในด้านวิชาการ และศึกษาค้นหาแนวบรรทัดฐานจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ให้บริการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญ จัดการอบรม สัมมนา ให้ความรู้และกำหนดหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งด้านสิ่งพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) พัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ การพัฒนาบุคลากร และสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร เสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในด้านของเงินสนับสนุน ด้านวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ และด้านการจัดหาทุน แลกเปลี่ยนและการศึกษาดูงานต่างประเทศของตุลาการและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ ๓๒๖ ถนนจักรเพชร เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

หรือติดต่อโทรศัพท์หมายเลข ๐ ๒๖๒๓ ๙๖๐๐ หรือโทรสารหมายเลข ๐ ๒๖๒๓ ๙๖๓๙ เว็บไซต์ <http://www.concourt.or.th> หรือที่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) feedback@concourt.or.th

ส่วนที่ ๒

การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

- ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ
- ประชาชนกับการใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
๑. ศาล (มาตรา ๒๖๔)	- ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่นๆ โดยจะเป็นศาลชั้นใดก็ได้ - ศาลเห็นเองว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก้คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือ - คู่ความในคดีนั้นโต้แย้งต่อศาลว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก้คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ - ให้ศาลระงับการพิจารณาคดีนั้นไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	- ต้องมีคดีเกิดขึ้นในศาลแล้ว และศาลจะใช้กฎหมายที่อาจจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นบังคับต่อคดี - เป็นกฎหมายในลำดับเดียวกับพระราชบัญญัติ - ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น - คำโต้แย้งของคู่ความต้องมีสาระควรได้รับการวินิจฉัย
๒. ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))	(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานสภา	(ก) เป็นกรณีที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้น

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
	ผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	โดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
(มาตรา ๒๖๓)	(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ข) เป็นกรณีที่เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
(มาตรา ๑๗๗)	(ค) ประธานสภาผู้แทนราษฎร เสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ค) เป็นกรณีที่สภาผู้แทนราษฎร เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอใหม่ มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้ง

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
(มาตรา ๙๖) หรือ (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง)	(ง) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่ มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องต่อประธานสภา ผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความ เห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย	(ง) เป็นกรณีที่เห็นว่าความเป็น รัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนหนึ่ง คนใดสิ้นสุดลง (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง) หรือสมาชิกภาพของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนใด คนหนึ่งสิ้นสุดลง (มาตรา ๙๖)
(มาตรา ๒๑๙)	(จ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่า ที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อ เสนอความเห็นให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎร จะได้ อนุมัติพระราชกำหนด	(จ) เป็นกรณีที่เห็นว่า พระราช- กำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ ในอันที่จะรักษาความปลอดภัย ของประเทศ ความปลอดภัย สาธารณะ ความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจของประเทศ หรือป้อง ปัดภัยพิบัติสาธารณะ
๓. ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))	(ก) สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่ น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสอง สภา ในกรณีของร่างพระราช บัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อย กว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่าง	(ก) เป็นกรณีที่เห็นว่าร่างพระ- ราชบัญญัติหรือร่างพระราช- บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้น ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	พระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
(มาตรา ๒๖๓)	(ข) สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ข) เป็นกรณีที่เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาที่วุฒิสภา ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
(มาตรา ๑๗๗)	(ค) ประธานวุฒิสภา เสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ค) เป็นกรณีที่วุฒิสภาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอใหม่ มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้ง

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
(มาตรา ๙๖) หรือ (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง)	(ง) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ง) เป็นกรณีที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลง (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง) หรือสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลง
(มาตรา ๙๖) (มาตรา ๒๑๙)	(จ) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ก่อนที่วุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด	(จ) เป็นกรณีที่เห็นว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ
๔. ประธานรัฐสภา (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))	(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ	(ก) เป็นกรณีที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัด

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
	ประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
(มาตรา ๒๖๓)	(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ข) เป็นกรณีที่เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่รัฐสภา ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
(มาตรา ๑๔๒)	(ค) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ค) เป็นกรณีที่เห็นว่ากรรมการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๘

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
(มาตรา ๒๖๖)	(ง) ประธานรัฐสภาเสนอเรื่อง พร้อมความเห็นให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ง) เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ
๕. นายกรัฐมนตรี (มาตรา ๒๖๒ (๓))	นายกรัฐมนตรียื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัย	ในกรณีที่เห็นว่า ร่างพระราช- บัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญใด ที่ รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วแต่ ยังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้า ทูลกระหม่อมถวาย พระมหากษัตริย์เพื่อทรงลง พระปรมาภิไธยมีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือ ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
๖. องค์กรตาม รัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๖)	องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย	- องค์กรที่สามารถยื่นคำร้อง จะต้องเป็นองค์กรตาม รัฐธรรมนูญที่จัดตั้งและมี อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ - ปัญหาขององค์กรตาม รัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นกรณี เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจ หน้าที่ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ที่เกิดขึ้นแล้ว มิใช่เป็น ลักษณะของคำปรึกษาหรือ ข้อหาหรือ

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
๗. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารของพรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗ วรรคสาม)	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมืองมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐ คน ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	เป็นกรณี que seเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๘. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา ๑๘๐)	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	เป็นกรณีที่เห็นว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎรหรือของคณะกรรมาธิการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
๙. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๑๑๘ (๘))	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกให้พ้นสมาชิกภาพของพรรคการเมืองนั้น อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่พรรคการเมืองนั้นมีมติดังกล่าว	เป็นกรณีที่พรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะ ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๑๐. อัยการสูงสุด (มาตรา ๖๓)	อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	- ในกรณียื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคล หรือพรรคการเมืองซึ่งใช้สิทธิและเสรีภาพตาม

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
		รัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้เลิกการกระทำดังกล่าว - เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ และอัยการสูงสุดเห็นสมควรให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง
๑๑. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา ๒๔๕)	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	ในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
		ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๑๒. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๔๘)	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๑๓. นายทะเบียนพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗)	นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	(ก) เมื่อปรากฏว่า หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง กระทำการใดๆ ผิดนโยบายพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคง

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
		ของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และนายทะเบียนมีคำสั่งเตือนเป็นหนังสือแล้ว แต่ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียนให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ทั้งคณะ หรือบางคนออกจากตำแหน่งได้
(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๕, ๗๒ และ ๗๓)	นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย	(ข) เมื่อพรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกหรือยุบให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
๑๔. ผู้ขอจัดตั้ง พรรคการเมือง (พระราชบัญญัติ ประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๗)	ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับ จดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง	ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่ง ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับ จดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ของ นายทะเบียนมีสิทธิยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัย ชี้ขาดภายในสามสิบวันนับ แต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่ง ไม่รับจดทะเบียนจัดตั้ง พรรคการเมืองจากนายทะเบียน

ประชาชนกับการใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เนื่องจากปัจจุบันแม้ว่าประชาชนยังไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในขั้นตอนเดียว แต่อย่างไรก็ตาม หากประชาชนเห็นว่า ตนกำลังตกอยู่ในความเสี่ยงหรือสงสัยว่า จะได้รับการละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยไม่เป็นธรรมจากกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประชาชนสามารถใช้สิทธิร้องขอความคุ้มครองได้ โดยผ่านองค์กร วิธีการ และช่องทาง ดังนี้ คือ

ช่องทางที่ ๑ ใช้สิทธิผ่านศาลตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔

หากพิจารณาจากมาตรา ๒๖๔ แล้ว จะเห็นว่า แม้ประชาชนจะไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้ก็ตาม แต่มาตราดังกล่าวก็เปิดช่องให้ประชาชนสามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของ

ศาลรัฐธรรมนูญได้ทางอ้อม ได้แก่ การโต้แย้งต่อศาลว่ากฎหมายที่จะใช้ บังคับแก้คดีนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นการที่บุคคลจะใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้จะต้องมีคดีเกิดขึ้น ในศาลใดๆ อันได้แก่ศาลยุติธรรม (ศาลแพ่ง ศาลอาญา หรือศาล ชำนัญพิเศษอื่น เช่น ศาลครอบครัวและเยาวชน ศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ฯลฯ ในชั้นศาลใดไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ได้ทั้งสิ้น) หรือศาลปกครอง ศาลทหาร เสียก่อน โดยคู่ความในคดีที่มีปัญหานั้นเห็นว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก้คดี น่าจะขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็สามารถร้องต่อศาลขอให้ส่งกรณีดังกล่าวมาให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ โดยศาลนั้นจะต้องรอการพิจารณาคดีที่มีการ โต้แย้งนั้นไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กฎหมายที่เป็นปัญหานั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

อย่างไรก็ตาม พึงระลึกว่า กฎหมายที่จะใช้บังคับแก้คดีนั้น **ต้องเป็น กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้ อำนาจนิติบัญญัติเท่านั้น** จึงจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับ ไว้พิจารณาได้

กฎ ระเบียบ หรือประกาศอันเป็นกฎหมายลำดับรอง ที่ออกโดย อาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติ ไม่ถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตาม ความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณา วินิจฉัยได้ หรือกรณีการโต้แย้งการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่อยู่ใน อำนาจที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาได้ตามมาตรานี้ รวมทั้งที่เป็นกรณีของ การโต้แย้งกระบวนการพิจารณาของศาลอื่นด้วย เช่น โจทก์สี่คนร่วมฟ้อง จำเลยในฐานะที่ทำให้ไฟไหม้สวนยางของโจทก์โดยเรียกค่าเสียหายเป็น มูลค่าสูงมาก จำเลยจึงได้ว่าความเสียหายที่โจทก์ฟ้องเรียกมานั้นสูงเกินกว่า ความเสียหายจริง จึงขอให้ศาลออกไปเดินเผชิญสืบพิสูจน์ความเสียหาย

ศาลชั้นต้นได้พิจารณาแล้วไม่ออกไปเดินเผชิญสืบ จำเลยจึงร้องว่าการที่ศาลชั้นต้นไม่ออกไปเดินเผชิญสืบและไม่ยอมให้จำเลยระบุพยานเพิ่มเติมนั้น ถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่กรณีนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการโต้แย้ง “กระบวนการพิจารณา” ของศาล มิใช่การโต้แย้ง “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ศาลฎีกาจึงมีดุลยพินิจไม่ส่งคดีมาสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้

ช่องทางที่ ๒ ใช้สิทธิผ่านทางผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรผู้รับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับหน่วยราชการต่างๆ ในกรณีที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการกระทำที่เจ้าหน้าที่นั้นได้กระทำไปโดยไม่มีอำนาจด้วย

มาตรา ๑๙๘ ได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สามารถส่งกรณีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ ตามแต่กรณี ดังนั้น จึงสามารถใช้เป็นช่องทางของประชาชนในการเสนอปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อให้เข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้

นอกจากสองช่องทางข้างต้นแล้ว ประชาชนยังสามารถใช้สิทธิโดยทางอ้อมซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป โดยผ่าน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในท้องถิ่นของตนให้ช่วยปฏิบัติหน้าที่แทนในฐานะของผู้แทนปวงชนได้ด้วย ในกรณีที่ร่างกฎหมายที่อยู่ระหว่างการตราขึ้นบังคับใช้นั้น อาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๖๒

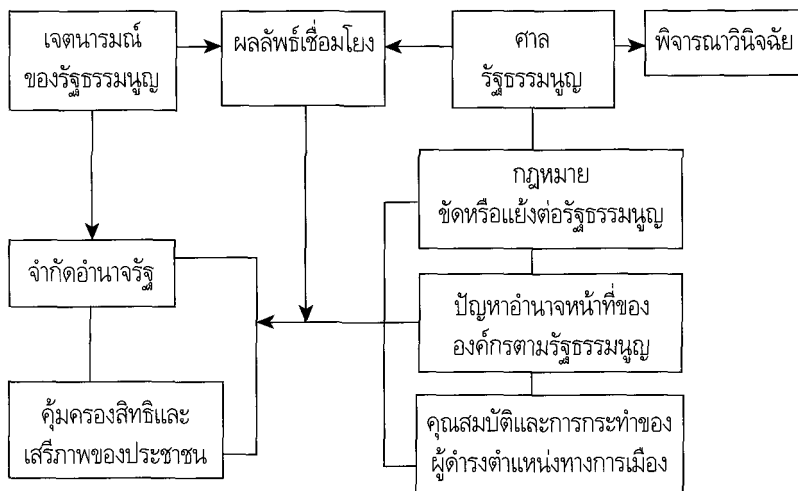
สรุปช่องทางของประชาชนในการใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
๑. ศาล (ศาล ยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร) ตามมาตรา ๒๖๔	- ศาลเห็นเองว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือ - คู่ความในคดีนั้นโต้แย้งต่อศาลว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	- ต้องมีคดีเกิดขึ้นในศาลแล้ว และศาลจะใช้กฎหมายที่อาจจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นบังคับต่อคดี - เป็นกฎหมายในลำดับเดียวกับพระราชบัญญัติ - ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น - คำโต้แย้งของคู่ความต้องมีความสมควรได้รับการวินิจฉัย
๒. ผู้ตรวจการแผ่นดินของ รัฐสภา ตามมาตรา ๑๙๘	- ประชาชนร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่ากฎหมายที่ใช้บังคับแล้วขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ - ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า เรื่องที่มีผู้ร้องเรียนมานั้น มีปัญหาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลมีปัญหากับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ	- ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะเป็นผู้พิจารณาถ้อยแถลงอีกชั้นหนึ่งว่า จะส่งเรื่องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ และในประเด็นใดบ้าง

สรุปช่องทางของประชาชนในการใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	วิธีการ	เงื่อนไข
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๖๒	- ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติหรือมีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ	- กฎหมายนั้นอยู่ในระหว่างกระบวนการตราขึ้นใช้บังคับโดยผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว แต่ยังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยโดยเป็นดุลยพินิจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาว่าจะเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

ภาพความเชื่อมโยงระหว่างภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญ กับการปฏิรูปการเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๓

ภาคผนวก

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๘ ส่วนที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญ
- ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑
- ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๕๑
- แบบพิมพ์คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย
- แบบพิมพ์คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
- แบบพิมพ์คำร้อง
- แบบพิมพ์คำแถลง
- แบบพิมพ์คำแถลงการณ์
- แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

หมวด ๘

ส่วนที่ ๒

ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีกสิบสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนห้าคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๒๕๗ จำนวนห้าคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๒๕๗ จำนวนสามคน

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๖ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของ
รัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการใน
ตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่ง
ไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๖ หรือมาตรา ๑๐๙ (๑)
(๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๑๓) หรือ (๑๔)

(๕) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการ
การเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของ
พรรคการเมือง ในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง

(๗) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๕๗ การสรรหาและการเลือกตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และ (๔) ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง
ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของ
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน คณบดีคณะ
รัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเอง
ให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภา-
ผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน เป็นกรรมการ
คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
ตามมาตรา ๒๕๕ (๓) จำนวนสิบคน และผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔)

จำนวนหกคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีตาม (๑) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้ห้าคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และสามคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) มีไม่ครบห้าคน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) มีไม่ครบสามคน ให้หารายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกในบัญชีนั้นมาให้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ให้ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินห้าคนหรือสามคนแล้วแต่กรณี ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๕๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในทางหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี เลือกบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อตนได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๖๑ มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๕๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

มาตรา ๒๖๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๕๖

(๕) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘

(๖) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

(๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๖๗

มาตรา ๒๖๑ ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้เริ่มดำเนินการตามมาตรา ๒๕๕ และมาตรา ๒๕๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งนอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้นำมาตรา ๒๕๕ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดให้นำมาตรา ๒๕๕ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลมทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔)ให้นำมาตรา ๒๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔) เป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งต่อประธานวุฒิสภา และให้วุฒิสภามีมติเลือก ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในระหว่างที่อยู่นอกสมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง ให้นำ
บทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสอง มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๖๒ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำ
ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้น
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตาม
มาตรา ๙๓ หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๙๔ ก่อนที่นายกรัฐมนตรี
จะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น
ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้ง
สองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัด
หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธาน
วุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับ
ความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และ
แจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของ
ทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือ
ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็น
ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่
กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไป
ยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่มิใช่กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๙๓ หรือมาตรา ๙๔ แล้วแต่กรณีต่อไป

มาตรา ๒๖๓ บทบัญญัติมาตรา ๒๖๒ (๒) ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๒๖๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่

คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณา วินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบ กระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๒๖๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียก เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมา ให้ ถ้อยคำตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการ พิจารณาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ตามที่มอบหมาย

มาตรา ๒๖๖ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กร ต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภา เสนอเรื่องพร้อม ความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๒๖๗ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่ง พิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ไม่น้อยกว่าเก้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัย

ในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

มาตรา ๒๖๘ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

มาตรา ๒๖๙ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

มาตรา ๒๗๐ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๕๕๑*

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จึงกำหนดวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อกำหนดนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ประธาน” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

“ตุลาการ” หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“คดี” หมายความว่า เรื่องที่เสนอให้ศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“คำร้อง” หมายความว่า บรรดาคำร้อง คำขอ ความเห็น คำเสนอ คำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา คำคัดค้าน ที่ยื่นต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกี่ยวกับคดี ซึ่งกระทำโดยผู้ร้อง หรือ

* ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนพิเศษ ๔๗ง หน้า ๑๓ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๑

โดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยผู้ร้องฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อผู้ร้องอีกฝ่ายหนึ่ง หรือศาลทำต่อผู้ร้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำร้อง การวินิจฉัย การรับฟังพยานหลักฐาน การลงมติ ตลอดจนถึงการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

“วัน” ยกเลิก *

ข้อ ๔ ประธานเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑

การยื่นและถอนคำร้อง

ข้อ ๕ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
- (๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้อง
- (๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๔) มีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง
- (๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่ง

* ยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๔

คำร้องแทนผู้อื่น ต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวไปด้วย

คำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกัน จำนวนยี่สิบชุด *

ข้อ ๖ คำร้องที่ได้ยื่นแล้ว ผู้ร้องจะถอนในเวลาใดก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัย หรือคำสั่งก็ได้ เมื่อมีการถอนคำร้อง ให้ศาลสั่งจำหน่ายคำร้องนั้น

กรณีที่ผู้ร้องไม่ดำเนินการตามคำสั่งศาลภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าเป็นการทิ้งคำร้องนั้น และให้ศาลสั่งจำหน่ายคำร้อง

หมวด ๒

การคัดค้านตุลาการ

ข้อ ๗ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ เว้นแต่เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคยแสดงความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวข้องกับคำร้องนั้น

* ข้อ ๕ วรรคสอง เพิ่มเติมโดยข้อ ๔ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๔

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทน หรือทนายความของผู้ร้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการในศาลอื่น กรรมการร่างกฎหมาย กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือเป็นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งพิจารณาคำร้องในเรื่องเดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาที่ตุลาการนั้นเอง สามी ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาทกับผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอีกฝ่ายหนึ่ง สามी ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๘ ตุลาการผู้ใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๗ ตุลาการผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจากการพิจารณาเรื่องนั้นก็ได้

เมื่อมีการคัดค้านตุลาการตามข้อ ๗ ให้ศาลมีคำชี้ขาดในเรื่องที่คัดค้านนั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาเรื่องตามมาตรา ๑๘๐ ววรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การพิจารณาทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนเสนอคำคัดค้านย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่มีการคัดค้านตุลาการ เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๙ เมื่อมีการคัดค้านตุลาการผู้ใดในเรื่องใด และตุลาการผู้นั้นไม่ขอถอนตัวออกจากการพิจารณาเรื่องนั้น ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อศาลต้องพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ตุลาการผู้นั้นจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดมิได้

การชี้ขาดให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ตุลาการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำคัดค้าน

หมวด ๓ การพิจารณา

ข้อ ๑๐ เมื่อศาลได้รับคำร้องให้วินิจฉัยเรื่องใดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งว่า สมควรจะรับไว้ดำเนินการต่อไปหรือไม่ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันได้รับคำร้อง

ข้อ ๑๑ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควร

ข้อ ๑๒ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการต่อไป ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาครั้งแรกภายในเจ็ดวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าว

ผู้ร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องที่ยื่นต่อศาลก็ได้ แต่ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดพิจารณาครั้งแรก

คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามวรรคสอง ศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

ให้ปิดประกาศวันเวลาพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาล สำหรับประกาศกำหนดวันพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังผู้ร้องและผู้ถูกร้องทุกคนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันพิจารณา

ข้อ ๑๓ การส่งคำร้อง ประกาศ หรือหนังสืออื่นใดให้ส่งแก่ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้อง ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้องได้แจ้งไว้

เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจสั่งให้ปิดประกาศเอกสารตามวรรคหนึ่ง ณ ที่ทำการศาล หรือประกาศในหนังสือพิมพ์

ข้อ ๑๔ * ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนี้ ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการพดุงความเป็นธรรมในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้อง จะสั่งให้ลดหรือขยายเวลาออกไปก็ได้

ข้อ ๑๕ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เมื่อมีการออกนั่งพิจารณาในการสืบพยาน การให้คู่กรณีแสดงความเห็น หรือการฟังคำแถลงของคู่กรณี

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

ข้อ ๑๕ ทวิ ** ยกเลิก

ข้อ ๑๖ ในการประชุมปรึกษาของศาลเพื่อทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ประธานจะอนุญาตให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในที่ประชุมด้วยก็ได้

ข้อ ๑๗ ผู้ร้องและผู้คัดค้านมีสิทธิเข้าฟังการนั่งพิจารณาคดีของศาลอ้างตนเองและพยานหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับตน ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๑๘ พยานจะเบิกความด้วยวาจาหรือให้การเป็นหนังสือก็ได้

* ความเดิมในข้อ ๑๔ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๔ และให้ใช้ความใหม่แทน

** ข้อ ๑๕ ทวิ เพิ่มเติมโดยข้อ ๓ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๒

ในกรณีที่พยานให้การเป็นหนังสือ ศาลจะสั่งให้พยานมาศาลเพื่อเบิกความประกอบก็ได้

ข้อ ๑๙ นอกจากจะบันทึกข้อความของพยานไว้ในสำนวนเพื่ออ่านและให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานแล้ว ศาลอาจกำหนดให้มีการบันทึกการเบิกความของพยาน โดยใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง หรือภาพ และเสียงอีกด้วยก็ได้

ข้อ ๒๐ ผู้ร้องและผู้คัดค้านอาจทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือสรุปความเห็นเสนอศาลได้ ส่วนการแถลงการณ์ด้วยวาจาต่อศาลให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

คำแถลงการณ์ของผู้ร้องและผู้คัดค้านต้องกระทำก่อนเสร็จการพิจารณา

ในการแถลงการณ์ด้วยวาจาให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้คัดค้านแถลงในลำดับถัดไป

ในการแถลงการณ์ด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ตุลาการจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลงหรือภายหลังการแถลงก็ได้

ข้อ ๒๑ ในการพิจารณา ศาลจะให้ผู้ร้อง ผู้คัดค้าน หรือพยาน ให้ข้อเท็จจริง หรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือเป็นประการสำคัญ

การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญให้กระทำเท่าที่จำเป็น

การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลซักถามก่อน และผู้ร้องหรือผู้คัดค้านจะซักค้านก็ได้

ข้อ ๒๒ ศาลอาจสั่งงดการสืบพยานหลักฐานใดๆ ที่เห็นว่าไม่เกี่ยวกับเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่มีความจำเป็นแก่การพิจารณาวินิจฉัย หรือจะทำให้คดีล่าช้าโดยไม่สมควร

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยคำร้องของคู่กรณี ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบพยาน หลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสาร วัตถุ หรือ

สถานที่ไม่ว่าจะกระทำในเวลาใด ภายในหรือภายนอกศาลก็ได้

ข้อ ๒๔ ศาลมีอำนาจในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานใดๆ ที่ได้มา หรือมีอยู่ หรือที่คู่กรณีนำมาสืบนั้น จะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้ฟังเป็นยุติได้หรือไม่

ข้อ ๒๕ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องจนกว่าจะเสร็จ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปก็ได้

ข้อ ๒๖ รายงานการพิจารณาหรือคำเบิกความพยาน ให้ศาลเป็นผู้ทำ

ข้อ ๒๗ คำสั่ง ประกาศ หรือหนังสืออื่นใดของศาล ให้ประธานเป็นผู้ลงลายมือชื่อ

หมวด ๔

คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

ข้อ ๒๘ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

หมวด ๕ แบบพิมพ์

ข้อ ๒๙ แบบพิมพ์ของศาลจะกำหนดให้ใช้เพื่อการใด มีรูปแบบ ขนาด และข้อความอย่างไร ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

หมวด ๖ บทสุดท้าย

ข้อ ๓๐ ในการพิจารณาของศาลให้ศาลมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณา การให้บุคคลใดซึ่งฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและกระทำการใดๆ เพื่อให้การพิจารณาดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งวางข้อกำหนดเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๓๑ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล ตลอดจนมารยาทของบุคคลเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ศาลกำหนด

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑
เชาวน์ สายเชื้อ
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือ เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๔๑

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓๑ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑ ศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๔๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“สื่อมวลชน” หมายความว่า เจ้าของหรือบรรณาธิการหรือผู้แทนของหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ แล้วแต่กรณี

หมวด ๑

การเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล

ข้อ ๔ บุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล ต้องแต่งกายให้สุภาพรักษามารยาทให้เรียบร้อย และอยู่ในบริเวณที่จัดไว้

ข้อ ๕ ห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณาคดีของศาลย่อมเป็นที่เคารพผู้เข้าไปต้องประพฤติตนให้เรียบร้อยและมีสัมมาคารวะ

บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน เมื่อหมดภารกิจต้องออกนอกห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณา

หมวด ๒

การเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล

ส่วนที่ ๑

สื่อมวลชน

ข้อ ๖ สื่อมวลชนใดประสงค์จะให้ผู้แทนสื่อมวลชนเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลครั้งใด ให้ระบุชื่อนามสกุลและรายละเอียดของผู้ซึ่งจะขอเข้าฟังการพิจารณาคดี พร้อมทั้งลงลายมือชื่อในสมุดที่สำนักงานจัดไว้

ข้อ ๗ เมื่อดำเนินการตามข้อ ๖ แล้ว ให้เลขาธิการออกบัตรอนุญาตให้

ข้อ ๘ สื่อมวลชนใดลงข้อความ หรือกระจายเสียง หรือออกอากาศเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลผิดไปจากความเป็นจริง หรือที่เป็นการกล่าวร้าย เลียดสี หรือดูหมิ่นศาล หรือตุลาการเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ ให้

เลขาธิการมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (๑) เรียกสื่อมวลชนนั้นมาซักเตือน
- (๒) ไม่อนุญาตให้เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล

ส่วนที่ ๒

ประชาชน

ข้อ ๙ ผู้ที่จะเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้นั้น โดยปกติจะต้องเป็นผู้มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์

ข้อ ๑๐ ผู้ใดประสงค์จะเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลครั้งใด ให้ระบุชื่อนามสกุล รายละเอียด พร้อมทั้งลงลายมือชื่อในสมุดที่สำนักงานจัดไว้

เลขาธิการมีอำนาจพิจารณาและออกบัตรอนุญาตให้ตามที่ได้เห็นสมควรและบัตรอนุญาตนี้ให้ใช้ได้เฉพาะวันพิจารณาคดีของศาล

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานใดหรือคณะบุคคลที่ขอเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษานั้น ให้เลขาธิการมีอำนาจพิจารณาและอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๒ บัตรอนุญาตตามข้อ ๑๐ และข้อ ๑๑ เลขาธิการจะสั่งถอนเสียเมื่อใดก็ได้

หมวด ๓

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๓ ผู้ที่จะเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลต้องแต่งกายให้สุภาพ รักษา มารยาทให้เรียบร้อย และต้องนั่งตามที่ซึ่งจัดไว้ ทั้งต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานด้วย

ห้ามมิให้ผู้เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลแสดงกิริยาอาการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรือกล่าววาจาหรือส่งเสียงใดๆ หรือใช้เครื่องมือสื่อสาร อันเป็นการรบกวนการพิจารณาคดีหรือพาอาวุธหรือนำวัตถุหรือสิ่งของที่นำจะเป็นอันตรายหรือเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลหรือทรัพย์สินเข้าไปในห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณา

ข้อ ๑๔ ตุลาการซึ่งพิจารณาคดีมีอำนาจสั่งให้ผู้เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบนี้ออกไปจากห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๕ การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณศาล ห้องพิจารณา หรือสถานที่พิจารณาให้กระทำได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

ข้อ ๑๖ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาล ตุลาการหรือเลขาธิการ ตามระเบียบนี้ให้ถือเป็นเด็ดขาด

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

(นายชวน หลีกภัย)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

แบบพิมพ์คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย

(๑)

คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ระหว่าง { ผู้ร้อง
..... ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า..... ผู้ร้อง

สัญชาติ..... อาชีพ.....

เกิดวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....

ครอบครัว..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ขอยื่นคำร้องโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา.....

โดยมีข้อเท็จจริงและคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

ข้อเท็จจริง

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำขอให้พิจารณาวินิจฉัย

ขอให้พิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา..... ดังนี้

.....

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ข้าพเจ้าได้อ่านคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันมาด้วยจำนวน ๒๐ ชุด

(ลงชื่อ)

(.....)

ផ្លូវចង

แบบพิมพ์คำชี้แจงแก่ข้อกล่าวหา

(๒)

คำชี้แจงแก่ข้อกล่าวหา

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้า.....ผู้ถูกร้อง

สัญชาติ.....อาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ข้าพเจ้าได้ทราบคำร้องให้วินิจฉัยของผู้ร้องโดยตลอดแล้ว ขอชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

เพราะฉะนั้น ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ดังนี้

ข้อ ๑

ข้าพเจ้าได้อ่านสามนาคำชี้แจงแก้ไขข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้องและเป็น
อย่างเดียวกันมาด้วยจำนวน ๒๐ ชุด

(लग्गो).

ដ្ឋានក្រីខ្សាច់

แบบพิมพ์คำร้อง

(๓)
คำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องพิจารณาว่า...../.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ.....อาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอขึ้นคำร้องมีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

.....
.....
.....
.....

จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานุญาต

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้ยื่นคำร้อง

แบบพิมพ์คำแถลง

(๔)

คำแถลง

ศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องพิจารณาที่...../.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ.....อาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอขึ้นคำแถลงมีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....

[illegible]

จึงแสดงมาเพื่อโปรดทราบ

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้แต่ง

แบบพิมพ์คำแถลงการณ์

(๕)

คำแถลงการณ์

เรื่องพิจารณาว่า...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ..... อาชีพ.....

เกิดวันที่..... เดือน..... พ.ศ. อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....

ครอบครัว..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอขึ้นคำแถลงการณ์.....คดี มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

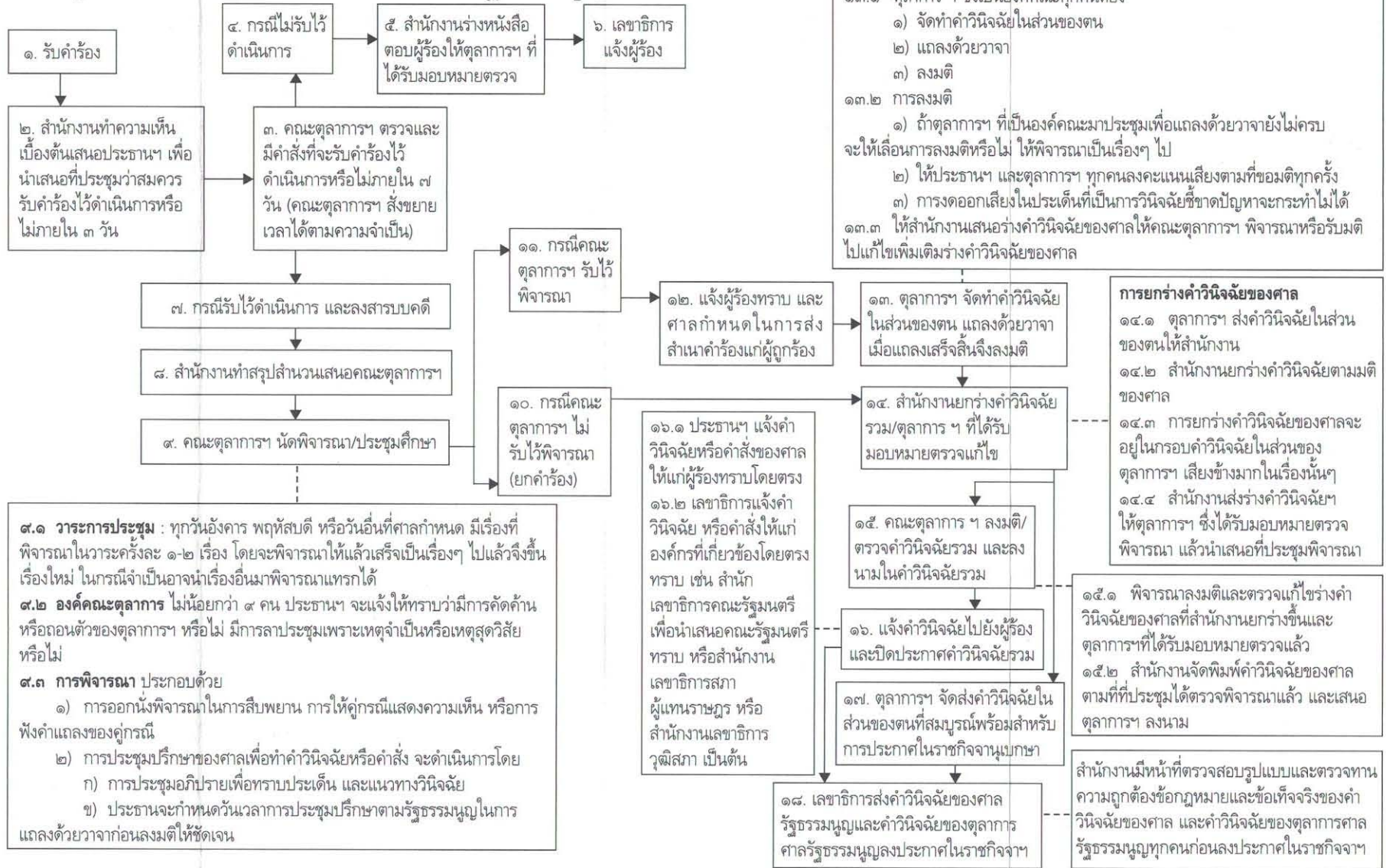
.....

จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญได้โปรดพิจารณาตามที่ได้แถลงการณ์มานี้ด้วย

(ลงชื่อ).....
(.....)

ผู้แถลงการณ์

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ห้องสมุดศาลรัฐธรรมนูญ

0010235

